

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก กล่าวได้ว่า ‘การประกันภัยเป็นเรื่องของการที่บุคคล และองค์การจำนวนมากมาร่วมกันแบ่งเบาภาระความเสียหายจากผู้เคราะห์ร้ายเฉพาะในประเภทหรือลักษณะเดียวกันโดยวิธีการร่วมเฉลี่ย การร่วมเฉลี่ยเสี่ยงภัยในประเภทเดียวกันนี้ ก่อให้เกิดความยุติธรรมและช่วยเหลือกันและกันในระหว่างสมาชิก’¹

การประกันภัยช่วยสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และลดความเสี่ยงภัยของผู้ลงทุนในธุรกิจประเภทต่างๆ โดยไม่ต้องวิตกกังวลต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้กล้าทุ่มเทในการลงทุน เพราะบุคคลเหล่านี้ได้ทำประกันภัยไว้ หากเกิดความเสียหายขึ้นเขาก็ยังสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

ธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจการเงินประเภทหนึ่ง มีลักษณะการประกอบธุรกิจในลักษณะสถาบันการเงิน คือ มีการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้รับจากเบี้ยประกันภัยมาให้กู้ยืมหรือลงทุน เท่ากับเป็นการระดมเงินออมจากประชาชนมาลงทุน ก่อให้เกิดการไหลเวียนทางการเงินมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจประกันภัยจึงเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้นธุรกิจประกันภัยจึงเป็นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสาธารณชน

ในการดำเนินธุรกิจของผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากสัญญาประกันภัย แต่ขณะเดียวกันก็มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประโยชน์

¹ ชูเกียรติ ประมุขผล . หลักการประกันชีวิต (พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลกิจ , 2505) .

หากำไรจากการดำเนินธุรกิจประกันภัย นอกจากนั้นในการกำหนดเงื่อนไขความคุ้มครองต่าง ๆ นั้น ผู้รับประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้กำหนดรูปแบบความคุ้มครอง ทำให้ผู้เอาประกันภัยปราศจากอำนาจต่อรองในเงื่อนไขต่าง ๆ มีสิทธิเพียงแต่ว่าจะเลือก รูปแบบความคุ้มครองใดที่ผู้รับประกันภัยนำมาเสนอขายความคุ้มครองให้ ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในข้อยกเว้นความรับผิดต่างๆที่ผู้รับประกันภัยได้กำหนดยกเว้นความรับผิดไว้ ผู้รับประกันภัยจึงได้เปรียบในการกำหนดเงื่อนไขต่างๆในกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งในการกำหนดรูปแบบความคุ้มครองของผู้รับประกันภัยนั้น จะมีการศึกษา สำรวจ คำนวณอัตราความเสี่ยง ก่อนที่จะนำมาขายให้แก่ผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้รับประกันภัยทราบถึงความได้เปรียบเสียเปรียบในความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจึงกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของตนไว้ได้ในข้อที่ตนเสียเปรียบ ทำให้สัญญาประกันภัยไม่มีผลบังคับเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย อำนาจต่อรองในการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยจึงไม่เท่าเทียมกัน

กฎหมายประกันภัยและสัญญาประกันภัยแตกต่างจากกฎหมายแพ่งและสัญญาโดยทั่วไป กล่าวคือกฎหมายประกันภัยและสัญญาประกันภัยจะต้องอยู่บนหลักพื้นฐานของการประกันภัย คือ หลักผู้มีส่วนได้เสีย (Insurable Interest) , หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) , หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Indemnity) , หลักการรับช่วงสิทธิ (Subrogation) , หลักการเฉลี่ย (Law of great numbers) และ หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause)² ทำให้ในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย จะต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานของการประกันภัยดังกล่าวด้วย

เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นฝ่ายผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดตามสัญญาประกันภัยหรือไม่ ทั้งสองฝ่ายจึงต้องพึงกฎหมาย และสัญญาประกันภัยเป็นสิ่งที่พิสูจน์ว่าผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดหรือไม่ จะเห็นว่าการตกลงกันระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยว่าได้ตกลงสัญญากันไว้อย่างไรนั้น จะต้องพิจารณาจากกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งเป็นหลักฐานเป็นหนังสือที่มีการลงลายมือชื่อผู้รับประกันภัย และมีเนื้อความต้องตามสัญญาประกันภัย แต่ปรากฏว่ากรมธรรม์ประกันภัย

² คณะอนุกรรมการค้นคว้า และวิชาการสมาคมประกันวินาศภัย , คู่มือวิชาการประกันภัย , พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทฉลองรัตน จำกัด) , หน้า 37.

มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีถ้อยคำกำกวม หรือตีความได้หลายนัย จึงต้องมีการตีความ
กรรมธรรม์ประกันภัย

เนื่องจากกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย มี
ลักษณะพิเศษ แตกต่างไปจากกฎหมายแพ่งและสัญญาแพ่งอื่นๆโดยทั่วไป อีกทั้งผู้รับประกันภัย
แต่เพียงฝ่ายเดียวที่กำหนดรูปแบบความคุ้มครองและเงื่อนไขในการยกเว้นความรับผิด โดยที่ผู้เอา
ประกันภัยไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดความคุ้มครอง และธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีความ
สำคัญมีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติ ทำให้
ในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัยและกรรมธรรม์ประกันภัย ควรตีความและ
หลักเกณฑ์บางประการในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกัน
ภัย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้กฎหมายประกันภัยและสัญญา
ประกันภัยมีสภาพการบังคับใช้ได้อย่างเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานของการวิจัย

ด้วยกฎหมาย สัญญาและกรรมธรรม์ประกันภัย มีลักษณะพิเศษบางประการ แตก
ต่างกับกฎหมายแพ่งและสัญญาแพ่งอื่นๆโดยทั่วไป เช่น กฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย
ต้องอยู่บนหลักพื้นฐานลักษณะพิเศษบางประการ เช่น หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost Good Faith) ,
หลักส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกันภัย (insurable interest) , และหลักสัญญาค่าสินไหมทดแทน
(idemnity contract) นอกจากนั้นการกำหนดเงื่อนไขต่างๆที่ปรากฏในกรรมธรรม์ประกันภัยนั้น ผู้
เอาประกันภัยมิได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไขต่างๆนั้น เพราะเป็นกรรมธรรม์ประกันภัยแบบ
มาตรฐาน (standard form)

ดังนั้นการตีความกฎหมาย สัญญาและกรรมธรรม์ประกันภัย จึงควรมีลักษณะบาง
ประการที่แตกต่างจากการตีความกฎหมายแพ่งและสัญญาแพ่งโดยทั่วไป จึงต้องศึกษาและเสนอ
แนวทางในการตีความกฎหมาย สัญญาและกรรมธรรม์ประกันภัยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่
กรณีทุกฝ่าย ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัย และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของ
ประเทศด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาถึงลักษณะพิเศษของกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย รวมทั้งความสำคัญของธุรกิจประกันภัย ที่ทำให้จำเป็นต้องมีแนวทางและหลักเกณฑ์บางประการในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย ที่แตกต่างไปจากแนวทางและหลักเกณฑ์ในการตีความกฎหมายแพ่งและสัญญาแพ่งอื่นๆโดยทั่วไป
2. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาในการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยในทางปฏิบัติ
3. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวทางและหลักเกณฑ์บางประการที่จะนำมาใช้กับ การตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัย

วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือ วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนข้อกฎหมาย กรมธรรม์ประกันภัย และคำพิพากษาศาลฎีกาในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวิจัยถึงหลักการตีความกฎหมายและสัญญา ของระบบกฎหมายจารีตประเพณี(Common Law System) ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) และหลักการตีความกฎหมายและสัญญาของไทย
2. ศึกษาวิจัยถึงลักษณะพิเศษของกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนความสำคัญของธุรกิจประกันภัย
3. ศึกษาวิจัยกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัย
4. ศึกษาวิจัยถึงปัญหาการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัยในทางปฏิบัติ

5. ศึกษาวิจัยถึงลักษณะการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และ
กรรมธรรม์ประกันภัย จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในประเทศไทย และข้อวินิจฉัยกรมการประกัน
ภัย และคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการสมาคมประกันวินาศภัย

6. ศึกษาวิจัยถึงแนวทางและหลักเกณฑ์บางประการ ในการตีความกฎหมาย
ประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงหลักการตีความกฎหมายและสัญญา ของระบบกฎหมายจารีต
ประเพณี(Common Law System) ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) และหลักการตี
ความกฎหมายและสัญญาของไทย

2. ทำให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และ
กรรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนความสำคัญของธุรกิจประกันภัย

3. ทำให้ทราบถึงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญา
ประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย

4. ทำให้ทราบถึงปัญหาการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และ
กรรมธรรม์ประกันภัยในทางปฏิบัติ

5. ทำให้ทราบถึงลักษณะการตีความกฎหมายประกันภัย สัญญาประกันภัย และ
กรรมธรรม์ประกันภัย จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในประเทศไทย และข้อวินิจฉัยกรมการประกัน
ภัย และคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการสมาคมประกันวินาศภัย

6. ทำให้ทราบถึงแนวทางและหลักเกณฑ์บางประการ ในการตีความกฎหมาย
ประกันภัย สัญญาประกันภัย และกรรมธรรม์ประกันภัย ที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้มีหน้าที่ต้องตี
ความได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางต่อไป ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสัญญาประกันภัยได้รับ
ความคุ้มครองอย่างเป็นธรรม